ОТГОВОР

от доц. д-р Анна Александрова-Караманова
на рецензиите и становищата по конкурса за професор в професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието), обявен в ДВ, бр. 65 от 17.07.2026 г. от Институт за изследване на населението и човека – БАН за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“

Благодаря на членовете на научното жури за високата оценка, която дават на научноизследователските ми резултати и цялостната ми професионална дейност в изготвените рецензии и становища по конкурса. Приемам с благодарност и отправените препоръки за бъдещите насоки на изследователската ми работа и творческото ми развитие.

В рецензията си проф. дн Маргарита Бакрачева задава въпроса какви са основните перспективни насоки за трансфериране на емпиричните констатации за здравето на юношите в конкретни национални политики за обществено здраве и образование.

Отговорът ми ще се фокусира върху две основни перспективни и все още неимплементирани в България насоки: формално здравно образование и дигитални платформи и приложения за здравословно поведение и психично здраве. И двете насоки са предмет на обсъждане в рамките на научните трудове, представени за участие в конкурса.

В България през 2023 г. е приета Национална стратегия за детско и юношеско здраве и педиатрична грижа 2030, която е първият отделен национален стратегически документ, фокусиращ се върху грижата за детско-юношеското здраве. Тя допълва и надгражда политиките в съществуващите национални стратегически документи Национална програма за развитие България 2030, Приоритет 12 „Здраве и спорт“, Национален план за възстановяване и устойчивост, Компонент 2.Г.3 Здравеопазване и Национална здравна стратегия 2030, както и в насочени стратегически документи, отнасящи се до психичното здраве, превенцията на хроничните незаразни болести, борбата с наркотиците, превенцията и контрола на ХИВ и сексуално предавани инфекции, и др. Цитираните национални стратегически документи в голяма степен обхващат ключовите политики в областта на здравето и благополучието на юношите.

Националната стратегия за детско и юношеско здраве и педиатрична грижа 2030 предвижда въвеждането на системно здравно образование на учениците от 1 до 12 клас, насочено към придобиване на знания, умения и нагласи за насърчаване на здравето и здравословния начин на живот. Особено важно е това да бъде отделен учебен предмет, част от задължителната учебна програма. В това отношение полезен би бил примерът на Финландия, чиито ученици притежават едни от най-високите нива на здравна грамотност в Европа след въвеждането на предмет здравно образование още през 2004 г. Предметът здравно образование е сред най-предпочитаните от финландските ученици и може да бъде избран за полагане на изпит при държавните зрелостни изпити.

Българските национални политики като цяло отчитат значимостта на дигитализацията в областта на здравеопазването и образованието. Извън фокуса на вниманието остават съвременните специално разработвани дигитални платформи и приложения за здравословно поведение и психично здраве, които не са единствено образователен ресурс, а и (превантивни) интервенции за промяна на здравното поведение или психотерапевтични програми. Те са подходящ начин за ангажиране на юношите като група, нормативно прекарваща голяма част от времето си онлайн, използвайки социални медии или играейки видеоигри, и могат да достигат до тях по формални и неформални канали. Дигиталните здравни ресурси са научно обосновани и включват електронни платформи, мобилни приложения и сериозни игри (видеоигри, насочени към развиване на емоционални, когнитивни и поведенчески умения, психотерапия или промоция на психично здраве), като могат да използват различни технологични нововъдения като виртуална реалност или изкуствен интелект.

03.11.2026 г. доц. д-р Анна Александрова-Караманова
гр. София